

STUDENTEN WEEKBLAD

6de JAARGANG.

Nº. 27.

REDACTEUREN: D. A. DE FREMERY, N. G. KAM,
H. T. KARSTEN, D. M. G. KOCH, J. L. A. LEDEBOER,
M. J. GRANPRÉ MOLIÈRE, J. H. TELDERS.

DONDERDAG
28 APRIL 1904.

Dit blad verschijnt Donderdags, behalve in de vacantiën. De abonnementsprijs is f 3,50, bij vooruitbetaling f 3,— per jaar. De jaargang loopt van 1 October tot 30 September. De prijs der advertentiën is 10 cents per regel.

J. WALTMAN JR.
UITGEVER • DELFT

Inzendingen die Dinsdagmiddag 12 uur niet aan het redactie-adres zijn bezorgd, kunnen niet meer in het eerstkomend nummer worden opgenomen. Het adres voor redactie en administratie is: Binnenwatersloot 33.

Eerstvolgende REDACTIE-VERGADERING ten huize van den heer D. A. DE FREMERY, Oostsingel 91, Dinsdag 3 Mei, des middags om 4 uur.

Hooger-Onderwijs-Wet.

Indertijd gaven wij een klein overzichtje van de vooruitzichten van de hooger-onderwijs-wet tijdens de behandeling in de Tweede Kamer. Toen gaven wij daarbij te kennen, dat het de bedoeling was te gelegener tijd op dit onderwerp terug te komen. Nu de behandeling reeds eenigen tijd achter den rug is, is het misschien niet ondienstig dit plan werkelijkheid te doen worden.

In de eerste plaats trekt het de aandacht — ook in eenige der groote liberale bladen is hierop reeds gewezen —, dat men hier te doen heeft met eene samenvoeging van ongelijksoortige grootheden. Zeer duidelijk zijn drie onderdeelen scherp te onderscheiden: 1e Het verlenen van het *jus promovendi cum effectu civili* aan bijzondere universiteiten die daartoe worden aangewezen; 2e het openen van de mogelijkheid tot het stichten van bijzondere leerstoelen aan openbare universiteiten; 3e de regeling van het Technisch hooger onderwijs. Het aannemen van het amendement van den heer Heemskerk was oorzaak, dat men bij deze gelegenheid zich niet verder heeft bemoeid met handels- en landbouw hoogeronderwijs. Of deze samenvoeging noodzakelijk was? Het is duidelijk — en naar het schijnt heeft de Minister dit zelf ook te kennen gegeven — dat politieke overwegingen hier den doorslag hebben gegeven. Bij de behandeling van het ontwerp bleek n.l. dat de overgrootste meerderheid kon meegaan met des Ministers inzichten, voor zoover zij betroffen de bijzondere leerstoelen en het technisch hooger onderwijs, daarentegen overwegende bezwaren bestonden tegen zijn ontwerp omtrent de bijzondere universiteiten. Dit laatste deel was nu juist datgene, aan de aanneming waarvan Minister Kuyper het meeste waarde hechtte en het is dus van zijn standpunt begrijpelijk, dat hij tegen splitsing bezwaar maakte, waar deze den kans op aanneming van het voor hem vóór alles gewilde deel verminderde.

Maar aan het samenbinden der drie onderdeelen zijn zeer ernstige bezwaren verbonden geweest. Men had hier niet te doen met eene geheel nieuwe wet, regelende het hooger onderwijs, maar met eene aanvulling der bestaande. En nu betroffen aanvullingen uit den aard der zaak bepaalde onderdeelen en kan men dus niet aanvoeren, dat deze verschillende aanvullingen een logisch onverbreekbaar geheel vormen.

Bovendien wordt hier het groote nadeel geboren, dat de Eerste Kamer zich door ééne stemming zal hebben uit te spreken over 3 heterogene onderwerpen. Dit doet natuurlijk een onzuiveren toestand geboren worden, daar men er door wordt gebracht tot een aanvaarden van eene ongewenschte regeling op één punt ten einde op een ander iets positiefs te verkrijgen, of omgekeerd tot verwerping van het goede om het kwade te ontloopen. Dit is nu niet altijd te ontkomen (zoolang de Eerste Kamer geen recht van amendement heeft), maar was deze toestand hier onvermijdelijk?

Als wij nu nagaan, hoe de verschillende groepen der 2e Kamer zich over het ontwerp hebben uitgelaten, dan zien wij, dat er eigenlijk één warm voorstander van de wet was, n.l. Dr. Kuyper, die deze ter wille van haarzelf vurig wenschte. Verder zijn de leden der rechterzijde met hem

mede gegaan, maar de meesten, uitgezonderd de naaste geestverwanten van den minister, vestigden zeer sterk den indruk, hunne stem meer te geven, geleid door overwegingen van algemeene staatkunde dan wel door de overtuiging, dat dit wetsontwerp werkelijk eenen misstand zal doen verdwijnen. Zeer merkwaardig was ten dezen opzichte de rede van den heer de Savornin Lohman. Hij begint met op te merken, dat het onderwijs hier te lande vrij is dan ergens anders en dat dit ontwerp dus nooit noodzakelijk kan worden geacht uit een oogpunt van vrijmaking van het onderwijs. In de tweede plaats achtte Spr. het onwaar, dat een universiteit eene bijzondere richting moet hebben. Hij ontkende verder, dat bij de openbare universiteiten eene andere richting zou voorzitten, dan die van het vrije onderzoek en spreekt als zijne meening uit, dat een hoogleeraar aan zulk eene inrichting volkomen het recht heeft de Heilige Schrift als onfeilbaar te beschouwen. Dit laatste ter weerlegging van de voorstelling, als zoude aan de openbare universiteiten het rationalisme eene zelfde plaats innemen als aan de bijzondere het dogma. Maar het ontwerp kleeft nog een ander bezwaar aan: Het verscherpt de tegenstelling tusschen openbaar en christelijk hooger onderwijs, door uit te gaan van de vooropstelling, dat vele christelijke ouders bezwaren hebben tegen het zenden van hunne kinderen naar eene rijksuniversiteit uit vrees, dat de paganistische of rationalistische leeringen hun kwaad zullen doen. Daargelaten nog, dat het erkennen van de gegrondheid dier vrees niet pleit voor het vertrouwen in de vastheid in het geloof der christelijke jongelieden, zoo zal door het verscherpen der tegenstelling worden verkregen, dat geloovigen niet meer aan openbare universiteiten zullen kunnen studeeren zonder voor ketters te worden uitgemaakt. Het is duidelijk, dat dit fataal zoude werken op de algemeenheid en onpartijdigheid van het wetenschappelijk streven aan de openbare universiteiten.

Ondanks deze overwegingen, komt de heer De Savornin Lohman zijne stem aan het ontwerp geven; de gegeven motiveering is mij niet zeer duidelijk. In hoofdzaak zullen het dan ook wel coalitie-overwegingen zijn geweest, die hem er toe hebben gebracht.

De Katholieken hebben als trouwe bondgenooten vóór gestemd, hoewel er van hunne zijde niet al te veel belangstelling voor het ontwerp werd getoond. En dit ligt dan ook voor de hand. Hoewel er steeds in het algemeen sprake was van bijzonder hooger onderwijs, is het toch duidelijk, dat het hier feitelijk gaat om de Vrije Universiteit. De kosten en bezwaren verbonden aan de oprichting van eene dergelijke inrichting zijn zoo aanzienlijk, dat er voorshands wel geen kans zal zijn op de stichting van andere instellingen van dien aard. Van de Katholieken nu is niet te verwachten, dat zij zich bijzonder warm zullen maken voor een inrichting der verbonden broederen, al zijn die dan ook loten van eenzelfde Christelijken stam. De rede van den heer Nolens, hoezeer ook den minister zijne stem toezeggende, geeft den indruk, dat de quaestie hem vrij koud laat.

Dr. De Visser gaf als zijne overtuiging te kennen, dat de geloovige wetenschap om te kunnen blijven bestaan, noodig heeft de correctie van de zoogenaamde vrije wetenschap. Erkennende de wetenschappelijke waarde van aan de Vrije Universiteit verkregen resultaten, geeft dit ontwerp

z.i. geen voldoende waarborg voor de wetenschap en deheid van het bijzonder onderwijs.

Over de waarborgen is heel wat van gedachte gewisseld. Er zijn twee verschillende opvattingen over wat het universitair onderwijs behoort te zijn.

In de eerste plaats kan men van opinie zijn, dat de Universiteit er is om de wetenschap en in de tweede plaats kan men er voornamelijk in zien eene inrichting tot opleiding van jongelieden tot verschillende ambten en betrekkingen. Het eerste klinkt veel mooier, maar is het tweede niet meer overeenkomstig de waarheid? Hoeveel procent der ingeschrevenen is het niet in de eerste plaats te doen om recht te krijgen tot de uitoefening van eenig ambt, maar studeeren er werkelijk uit liefde tot de wetenschap? Natuurlijk wordt dit ook voor een groot deel door materiele omstandigheden beheerscht. Maar in ieder geval zal de meerdere of mindere wetenschappelijkheid van het onderwijs van grooten invloed zijn op dengene, die het onderwijs volgt. Staat dit hoog, dan zal hij daarin allicht aanleiding vinden tot ernstige eigen studie, terwijl in het tegenovergestelde geval veeleer een werken op examens het gevolg zal zijn. En het behoeft nu geen betoog, dat men meer heeft aan gestudeerden, komende van een hoogstaand wetenschappelijke universiteit, dan aan die, van eene instelling waar de wetenschap aan banden wordt gelegd. Maar dan kan men ook niet volstaan met waarborgen voor de examen-commissies, dan moet men waarborgen de wetenschappelijkheid van het onderwijs. En deze waarborgen waren nu naar het oordeel der oppositie beslist onvoldoende. Waar de benoeming van de hoogleeraren niet in handen van den staat is, is het natuurlijk zeer moeilijk zulke waarborgen te vinden; de eisch dat de hoogleeraren doctoren moeten zijn is als zoodanig ten eenenmale onvoldoende. (Zijn zij geen doctoren dan is bekrachtiging der benoeming door de kroon noodzakelijk).

De meerdere of mindere wetenschappelijkheid van het onderwijs aan de Vrije Universiteit kan hier buiten beschouwing blijven; het is de vraag: Is het minimum van wetenschappelijkheid, dat onder deze wet mogelijk zal zijn, zoo hoog, dat men er vrede mede kan hebben? Op deze vraag nu werd door de geheele minderheid ontkennend geantwoord.

Dat het aan-banden-leggen der wetenschap aan bijzondere hoogeschoolen meer is dan een hersenschim, wordt op eigenaardige, doch hoogst treurige wijze geïllustreerd door het met den heer de Savornin Lohman gebeurde. Toen deze, als hoogleeraar aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, door zijn wetenschappelijke onderzoekingen er toe werd geleid, kritiek te oefenen op het dogma, werd hij door eene vergadering van contribuanten eenvoudig ontslagen. Het dogma mocht wel punt van onderzoek uitmaken, doch dit was het werk der theologische faculteit. Zulk een optreden is strijdig met de waardigheid der wetenschap, en het is grievend eene vergadering van meest ongeleerden op deze wijze de grenzen te zien aangeven waarbinnen het wetenschappelijk streven van een hoogleeraar zich moet beperken.

Doch ook voor de studenten is dit een groot bezwaar. Worden zij, hetgeen toch zeer mogelijk is, door hunne studie gevoerd tot met het dogma strijdende opvattingen, dan zijn zij — op straffe van hunne reeds afgelegde examens waardeloos te zien worden — verplicht trouw aan het

verworpen dogma te blijven voorwenden. En dit als gevolg van toestanden aan eene wetenschappelijke inrichting!

De ontwikkeling der wetenschap is oorzaak geweest, dat meer en meer takken van studie der verschillende faculteiten in elkaar gaan grijpen. Daarom heeft het groote bezwaren, wanneer eene universiteit niet de vijf faculteiten telt. Het oorspronkelijk ontwerp nu stelde den eisch van slechts drie faculteiten (ieder met 3 hoogleeraren) voor het verlenen van het *jus promovendi cum effectu civili*. Hiertegen werd op bovenstaanden grond van verschillende zijden bezwaar gemaakt en het ontwerp werd gewijzigd in dien zin, dat het recht wordt ingetrokken indien binnen 25 jaar niet vier en binnen 50 jaar niet vijf faculteiten, elk met ten minste drie gewone hoogleeraren aanwezig zijn.

Het deel van het ontwerp, handelende over de bijzondere leerstoelen aan openbare universiteiten, kon meer de algemeene goedkeuring verwerven, hetgeen het dan ook ten volle verdiende. Er zal aan vereenigingen en kerkelijke genootschappen toestemming kunnen worden verleend tot het oprichten van een eigen leerstoel aan eene rijksuniversiteit. Deze zal moeten staan onder toezicht van curatoren.

Benoembaar tot het bekleeden van zulk een leerstoel zijn slechts doctoren in het bezit van een graad der faculteit, waartoe de door hen te geven colleges behooren. Anders wordt wederom koninklijke bekrachtiging vereischt. Curatoren der universiteit kunnen voor deze colleges universiteitszalen afstaan en tevens het gebruik veroorloven van de wetenschappelijke verzamelingen en leermiddelen.

Deze regeling kan de algemeenheid van het universitair onderwijs slechts verhoogen en vond dan ook instemming bij alle partijen.

Deze leerstoelen houden nu verband met het subsideeren van bijzondere inrichtingen van hooger onderwijs. Men redeneert n.l. zóó: Waar ter wille van de bijzondere leerstoelen de Rijksuniversiteit hare lokalen enz. ter beschikking kan stellen, is het niet meer dan billijk, dat ook den bijzonderen universiteiten eenigszins worde tegemoetgekomen in dergelijke kosten. Het bedrag der tegemoetkoming zal f 100,000 in 25 jaar niet te boven gaan.

Ook wordt bij dit ontwerp de subsidieering van bijzondere gymnasia mogelijk gemaakt. Tevens zullen deze inrichtingen gemachtigd kunnen worden tot het afgeven van eindexamens-diploma's, waaraan dezelfde rechten zijn verbonden als aan die van de openbare gymnasia. De subsidie wordt tot op de helft gebracht voor elk jaar waarin het aantal leerlingen minder is dan 36 en verval, zoodra het beneden 24 daalt.

Voor dezen steun worden billijkheidsgronden aangehaald. Maar m. i. is dit niet juist; principieel onderwijs en neutraal onderwijs staan niet gelijksoortig naast elkaar. Werd van overheidswege Nederlandsch hervormd onderwijs gegeven, dan zouden b.v. de Katholieken daardoor in hunne gevoelens kunnen worden gekrenkt en derhalve worden geëischt, dat men bijzondere Katholieke instellingen zou subsidieeren. Maar zoo iets is hier in de verste verte niet aanwezig: het openbare onderwijs eerbiedigt juist ieders godsdienstige opvattingen. Dat nu de geloovige ouders het noodzakelijk achten, hunne kinderen van neutraal onderwijs ver te houden is hunne zaak. Dit brengt geenszins eene moreele verplichting met zich voor de gemeenschap om bijzondere onderwijs-inrichtingen te steunen; dit zou wel het geval zijn als kon worden aangetoond, dat het

FEUILLETON.

3) Een juffrouw uit de 18e eeuw.

Ziehier dus in het kort den inhoud van het boek dat Juliana schreef, door veler bewonderaars dwang.

Gij zult zeggen, waarom dat nog vermeld, dat boek zoo vol leelijks, en met zoo weinig loonends.

Gij hebt gelijk, 'tis niet mooi wat er in staat maar 'tis zulk een goed specimen van een stuk litteratuur, zij het dan een beroerd stuk, dat het dunkt mij toch wel reden van bestaan heeft, uw geest, lezer, een paar minuten hiermee bezig te houden.

De 18e eeuw heeft weinig goeds voortgebracht, 'tis daarom echter nog geen reden het vele slechte en middelmatige geheel te negeren. In 't volgende hoop ik aan te toonen, dat het voorkomen van Julianaatjes in onze litteratuur niets vreemds is.

Toen de enorme krachtsinspanning van de 17e eeuw om der lieven vrijheid wille, niet meer noodig was, toen

na het worstelen een ontkomen, om met m'n kindervriend Louwerse te spreken, was gevolgd, toen uitte zich in de 18e eeuw overal het verlangen naar rust, rust, rust.

De energieke kooplieden bestuurden zelf hunne schepen niet meer maar lieten dat aan ondergeschikten over, rookten gouwenaartjes, zaten bij 't vuur en telden hun geld.

De ijverige huismoeders van weleer lieten zich bedienen door gegalonneerde knechts, en besteedden hun tijd aan kapsels, toilet en dergelijke hoogst nuttige zaken.

En ook de kinderen gingen niet als vroeger mee met vader op zee, maar werden kleine papaatjes en kleine mamaatjes.

Dat onherroepelijke bederven der kinderen, doet een tijdperk van verval langer duren — dan het geval had moeten zijn, de tijdsomstandigheden in aanmerking genomen.

Zooals overal en altijd waar inspanning noodig is om te houden wat men heeft of om te verkrijgen wat men niet heeft, was de 17e eeuw vol van een frisch leven, en als uiting daarvan vinden we noodzakelijk kunstenaars.

Wat groote schilders, wat dichters heeft die eeuw niet voortgebracht!

openbaar onderwijs de godsdienstige gevoelens der geloovige leerlingen kwetste.

Naarmate het debat vorderde, werd het duidelijk, dat de geheele linkerzijde niet een stem vóór zou leveren. Lang bleef men in het onzekere over de stem van den heer Schokking maar ten slotte was deze het ontwerp gunstig.

Wanneer wij nu nagaan, hoe het verloop van de debatten is geweest dan zien wij, dat de geheele linkerzijde, van de heer van Karnebeek tot de sociaal democraten toe, het ontwerp uit beginsel veroordeelt als strijdig met het belang van 't land en de wetenschap.

Van de rechterzijde is slechts de onmiddellijke omgeving van den minister vurig vóór, en gaan de Katholieken en de Christelijk-historischen in hoofdzaak slechts mede ter wille van politieke overwegingen.

De heer De Visser stemt tegen.

De geestverwanten van Dr. Schokking (chr. historisch lid voor Harlingen) blijken onvoldaan over deze wet, zoo zelfs, dat „de Banier” (Friesch Chr.-hist. orgaan) rechtuit verklaart:

„Tot de wording van een anti-revolutionair kabinet of van een caolitie-kabinet, dat anti-rev. wetten geeft, wat op hetzelfde neerkomt, werken wij niet meer mee.”

Hoe zal nu de Eerste Kamer het ontwerp te beschouwen hebben? Zeker niet als een, waarvan de aanneming door de meerderheid van het volk ernstig wordt verlangd. Welke in dezen de beslissing zal zijn, zal ook wel grootendeels afhangen van den uitslag der verkiezingen voor de Provinciale Staten, dezen zomer te houden. Is deze zoo, dat bij ontbinding der Eerste Kamer, zij regeeringsgezind zou terugkomen, dan zou verwerping van het ontwerp geen overwegende gevolgen hebben. Maar indien nu het tegenovergestelde geschiedt en de uitslag zoodanig is, dat de linksche meerderheid in de Eerste Kamer bestendig wordt, wat staat deze dan te doen? Volgens de bladen der rechterzijde zal in dat geval bij verwerping het ministerie Kuyper heengaan. Moet de liberale meerderheid zich daardoor laten weerhouden van het verwerpen van een ontwerp, dat zij op principieele gronden niet in het landsbelang acht? Mij komt dit ongemotiveerd voor. Was de tegenkanting der liberalen het gevolg van partijoverwegingen, liggende buiten het ontwerp, dan zou er veel voor te zeggen zijn, in dit geval is er echter zelfs geene juiste scheiding tusschen links en rechts — getuige de stem van Dr. de Visser — en komt het mij voor, dat bedoelde overwegingen groter rol hebben gespeeld bij de vóór-, dan bij de tegenstemmers.

Wat in dezen het eind zal zijn, zal de toekomst moeten leeren. Ts.

SOCIALE AANGELEGENHEDEN EN WETENSCHAP.

Comité voor Zondagsrust.

Het Comité voor Zondagsrust verzoekt ons de aandacht der studenten te willen vestigen op de lijsten, die door dit comité bij de kappers en barbiers hier ter stede zijn gedeponneerd.

De zaak is deze: Verschillende barbiers zouden wel

Wat weinige goede schilders, wat weinige goede dichters heeft de daarop volgende opgeleverd!

Die weelde — die verfijning — die laksheid — een Vondel, een Hooft kon niet voortkomen uit die lamme zelfgenoegzaamheid.

Maar Juliana's ja — dat waren de normale — of liever abnormale — kinders van dien eeuw — dat waren de vormen van dichtkunst — de poëzie die zij schreven.

Wat drang — wat drift tot schrijven in overgrote weelde — wat scheppingsbehoefte in zoo een laksheid van kinds af aan.

De dichters die nog — om zoo te zeggen — mét hun kindsheid stonden in bet're tijden van Vondel en Hooft — zij brachten nog kunst, zij het ook slechts een schaduw van wat reeds gegeven was, maar die rijmelaars die van af hun kind-zijn niets anders kenden dan lamlendigheid overal — wat konden die anders doen dan te rijmen als zij deden?

De Poëzie was geen Kunst meer — het was een uitspanning, een plezier — een patience-spelletje te meer — 't was een middel om zich bezig te houden, zooals men kaart of domineert.

Zooals de dames nu handwerkjes maken, zoo stond het

genegen zijn hunne salons des Zondags te sluiten, indien zij de zekerheid hadden, dat hunne cliëntele zich dan niet zoude terugtrekken. Bovengenoemde lijsten nu zijn neergelegd met het doel, dat men zich daartoe door zijn handteekening verbindt. Het behoeft geen betoog, dat de bevordering van een groot sociaal belang, als de verzekering van een wekelijkschen rustdag aan een belangrijke categorie arbeiders, onze volle instemming heeft, en dat we bij dezen ten zeerste aandringen op het teekenen der lijsten.

Spoorwegcijfers.

Aan den heer Ts.

Eerst eenige opmerkingen.

U blijft gelooven aan de superioriteit van uw maatstaf, want „in de factor van bevolkingsdichtheid wordt rekenschap gehouden juist met cultures, handel, reizigers en goederenvervoer. Dit ben ik niet met u eens. M.i. hangt de bevolkingsdichtheid vooral af van vruchtbaarheid en klimaat. Handel en vervoer zal alleen dan optreden als er goede verkeersmiddelen zijn. Zoo zien we dan ook dat in de residentie Bagelen, de dichtst bevolkte van Java, maar die slechts in het zuiden door een spoorweg wordt doorsneden veel minder vervoer is dan b.v. in de residentie Soerabaya.

Het is m.i. ook duidelijk dat in een dicht bevolkt land met weinig verkeersmiddelen, minder handel en minder vervoer zal zijn, dan in een betrekkelijk dunner bevolkt land, dat evenwel doorsneden is van spoorwegen, kanalen, enz. België heeft een veel grooter spoorwegnet dan b.v. Nederland (4581 K.M. tegen 2800 K.M.) Dit komt echter niet omdat België dichter bevolkt is, maar door de transitohandel. Zoo kan de gunstige ligging van een land, goede havens enz. bijdragen tot den handel, en als gevolg van dien grooteren handel zal de bevolking wel toenemen, maar dit is dan ook slechts een bijkomende omstandigheid.

Daarom is het m.i. ook beter de oppervlakte van een land aan te nemen dan de wisselvallige bevolkingsdichtheid.

Wordt het aantal K.M. spoorweg grooter, welnu, dan zal zich dit ook uiten per gemiddelde oppervlakte, terwijl dit volgens uw maatstaf niet altijd zal gebeuren. Het zou b.v. best kunnen dat de bevolking sterker toenam dan de spoorweglengte. Volgens uw maatstaf zou men dan eene daling moeten constateeren.

Nederland heeft een vrij dicht spoorwegnet, m. a. w. Nederland wordt in alle richtingen doorsneden door spoorwegen; Siberië heeft slechts één enkele lijn, toch zou uit uw maatstaf blijken dat Siberië relatief meer spoorwegen heeft dan Nederland (per 10.000 inwoners 6,05 en 5,47 K.M.)

Volgens de mijne blijkt zonneklaar de superioriteit van Nederland (Siberië 5,8, Ned. 850). Of het aantal Europeanen in een kolonie grooter of kleiner is doet m.i. zeer weinig ter zake. Wat betreft Indo-Chine en Engelsch-Indië waarbij vergeleken „wij nog een zoo slecht figuur niet slaan”, het volgende:

Indo-Chine bestaat uit 5 deelen die eerst in de laatste helft der vorige eeuw aan Frankrijk zijn gekomen, nl. Cochinchina (bezitting) in 1867, Cambodja (protectoraat)

toen gansch niet kwaad te „dichten”.

Zoo deden in dien tijd véle dames en nog meer heeren — zoo deed de schoenmaker en kleersnijder uit na-aperij.

En is 't niet: „Kunst wordt door Arbeid verkregen”. Ja, ja, zooals men kousen stopt, zoo maakte Julia vaerzen.

En nu beweer ik dat Julia een zeer juist beeld geeft van dien tijd der „Vaderlandsche letteroefeningen.”

En ik houd vol dat m'n Julia nog niet eens het slechtste type vertegenwoordigde.

Juliana was geen dichteres, was er geen. Maar ze had ten minste nog eene zekere leukheid, genoegelijkheid — en dat was zeldzaam.

Ik geloof niet dat we ver uit den koers zijn als we aannemen, dat Juliana Cornelia Baronesse de Lannoy was het gemiddelde type van dichters en dichtersessen, uit de 18e eeuw uit den tijd der Genootschappen.

In de 17e eeuw was er iemand, die we kunnen beschouwen als de voorlooper van de 18e eeuwse poëteu.

Naast Vondel en Hooft en meer is het te verwonderen iemand aan te treffen zoo ten eenenmale ondichterlijk als Vader Cats.

in 1863, Annam (prot.) in 1884, Tonkin (bez.) in 1883 en Laos (bez.) in 1893.

En deze kolonie is, wat betreft de spoorwegen Ned. Indië verre vooruit. Het aantal Europeanen was in 1894 slechts 1500 tegen ruim 17,5 millioen inboorlingen en toch had men er spoorwegen.

Met Engelsch-Indië moet u ook voorzichtig zijn.

De verhouding in Eng. en Ned. Indië is gedaald van $23\frac{1}{2}$ tot $3\frac{1}{2}$, zegt u. Ja, dit is zoo, maar u hebt er iets bij vergeten; de oppervlakte van Eng. Indië is n.l. 1.57 maal zoo groot als in 1877, Ned. Indië is gelijk gebleven. Eng. Indië werd telkens vergroot met stukken die nog niet waren ontgonnen, terwijl wij in Ned. Indië al 3 eeuwen bezig zijn en nu nog beneden Eng. Indië in 1877.

Maar ook als we de andere koloniën eens bezien dan blijkt wel de minderheid van Insulinde.

Engeland heeft b.v. aangelegd in Lagos 201 K.M., in Sierra-Leone 122 K.M., de Goudkust 64 K.M., Natal 980 K.M., Rhodesia 946, enz. enz. Ja het had in 1901 in Eng. Guyana reeds 152 K.M. spoorweg, terwijl men er nu in Ned. Guyana mee beginnen zal. Frankrijk heeft aangelegd in Senegal en Soudan 843 K.M., Somaliekust 130 K.M., Martinique 194 K.M., Réunion 127 K.M.

U schrijft dat iemand die warm voor zijn land voelt een voorstander zal wezen van de aflossing der eereschuld. Dan zijn er al verbazend weinig patriotten in Nederland. M. i. moest men zich eens op de hoogte der koloniale toestanden gaan stellen, maar waar die wetenschap, zelfs na 3 eeuwen nog zóó gering is, daar geloof ik niet aan de goede wil der meeste Nederlanders. Men kan zich er niet op beroepen niet gewaarschuwd te zijn. Mannen van naam als van Hoëvell, Veth, Heldring enz. enz. hebben vaak genoeg tegen Nederlands exploitatiestelsel gewaarschuwd, maar.... men heeft hun boeken niet eens gelezen.

De beide partijen, die een program voor Indie hebben, (S.D. en V.D.) hebben dan ook bovenaan gesteld: „zelfbestuur der koloniën.”

De andere partijen (de A.R. hebben n.b. drie stellingen, waarin niets staat als het ware) hebben nog geen program. Dit spreekt wel van liefde voor de koloniën.

J.

P.S. In 1869 oordeelde een commissie (Kool en prof. Henket) in een rapport, samengesteld op verzoek van den minister voor Java, noodig 1408 K.M. Java had toen nog geen 200 K.M. In 1884 (15 jaar na het rapport) waren er pas 700 en eerst in 1901 werd het aantal K.M. bereikt, dat 32 jaar te voren reeds noodig was geoordeeld. Dit spreekt voldoende. J.

[Zelfs het voorbeeld van Siberië overtuigt mij volstrekt niet. Doch de redactie meent, dat wij nu genoeg gedebatteerd hebben en ik houd dan ook plichtmatig mijnen mond. Ts.]

Aan den Heer D.

U beweert dat u de Ned. politiek niet verdedigd hebt.

Wat moet ik dan denken van uitdrukkingen als: „kan ik daar geen bewijzen van tegendeel van Hollands liefde voor den vertraptten Javaan uit halen” en een weinig verder.... dat die $25\frac{0}{10}$ (als ze in orde zijn) niet zoo veel ten nadeele van Nederland bewijzen.

In rollende vaerzen, met een wijdloopigheid en een omhaal van woorden, die U verstomd doen staan — uit vader Cats de meest dwaze onbenullige en gedachteloze meeningen.

De meest platte, de meest prozaische dingen waren de geliefde onderwerpen om verzen van te smeden.

Begaafd met een groot maat- of taktgevoel liet Cats zijn woorden reien tot zinnen en die zinnen tot verzen, tot ze liepen als soldaten in den pas — steeds de zelfde cadans — steeds de zelfde rijmwoorden terugkeerend.

Cats was als een bal-muzikant — die mopjes speelt steeds in de maat, maar zonder ook maar eenig gevoel — met steeds dezelfde traditioneele stijgingen en dalingen.

Maar Cats was nog een virtuoos in z'n soort, evenals soms zoo'n balpianist verbazen kan door bliksemsnelle tempo's, zoo verbaast U Cats door een virtuositeit met het woord.

We hebben dus in de 17e eeuw 2 groote richtingen in de dichtkunst.

Die van Vondel en Hooft — en die van vader Cats de eerste krachtig en kunst, de 2e slap en geen kunst.

En nu wat betreft de toestanden in Engelsch- en Nederlandsch-Indië.

„In Eng. Indië komen jaarlijks duizenden van honger om, en sterven er soms wekelijks 40.000 aan de pest. In Java is het dan toch lang zoo erg niet, al wordt daar wel honger geleden”.

Met het eerste deel ga ik volkomen mee, met het 2e niet.

Of het op Java zoo erg nog niet is, is zeer te betwijfelen. Maar men moet zijn gegevens niet uit couranten halen. Zoo b.v. bedroeg de sterfte te Soerabaya aan cholera het vorige jaar gemiddeld ruim 100 per dag terwijl de couranten beweerden van 20. En hoe komt het, dat de cholera daar zoo hevig heerschte? Het antwoord doet ons pijnlijk aan: „omdat Indië's grootste handelsstad tot voor korten tijd geen goed drinkwater had. Lang geleden werden door particulieren concessies aangevraagd tot aanleg van een drinkwaterleiding, maar dit werd steeds geweigerd en eerst een paar jaar geleden werd tot den aanleg besloten.

Maar hoe zorgt Nederland voor de gezondheid? In het binnenland ontbreekt geneeskundige hulp bijna geheel.

„Tot opleiding van dokters-djawa bestaat geen voldoende gelegenheid, noch (wordt) aan zulke geneesheeren eenige subsidie gegeven. Evenzoo is het gesteld met de verloskundige hulp, zoodat volgens een der bekwaamste vakmannen, den Kedirischen dokter H. B. van Buuren, jaarlijks gemiddeld 20.000 kraamvrouwen en 30.000 pas geboren kinderen onnoodig sterven”.

„Door een royaal aanbod van 3 vermogende Amsterdammers aan minister Cremer zal nu de gelegenheid tot opleiding van inlandsche doktoren en vroedvrouwen een weinig worden uitgebreid” enz. (Mr. P. Brooshoofd. Eth. koers). De vraag ligt m.i. voor de hand: „moet de staat daar niet voor zorgen?”

Maar epidemiën in Ned. Indië (n.l. cholera-epidemiën) komen periodiek elk jaar terug en dat deze zoo'n verwoesting aanrichten komt in de eerste plaats door volkomen gebrek aan doktoren en in de 2e dat Nederland zoo goed als niets doet ter verbetering der gezondheidstoestand (droogleggen van moerassen enz.)

En wat hongersnooden betreft, mij dunkt dat wij daar in den laatsten tijd genoeg van hooren.

Het is zelfs voorgekomen dat moeders hunne kinderen te koop aanboden voor wat eten. (Hoe hoog moet de ellende niet gestegen zijn voordat moeders tot zoo'n middel hun toevlucht nemen!?)

Maar dan nog gaat de vergelijking met Britsch Indië niet op.

Eng. Indië was (ten tijde der Compagnie) schatplichtig aan Engeland tot een bedrag van 400000 pond sterling 's jaars. (vanaf 1767). Toen echter Eng. Indië door de oorlog tegen Hydr-Ali (1767—1769) en den daarop gevolgden hongersnood in geldelijke ongelegenheid was gekomen schold Engeland het opgelegd torbuut direct kwijt voor 6 jaar; in 1781 werd het door een schikking vervangen en in 1783 deed ook Engeland hiervan afstand en de schatplichtigheid der Compagnie was hiermee vervallen. In 1858 toen de Compagnie werd overgenomen door den staat werd direct uitgesproken de scheiding der financiën.

Vergelijk hiermee eens Nederland dat nooit in tijden van hongersnood zijn kolonie is te hulp gekomen, dat wel batige sloten hief van 25,000,000 gulden (ruim 5 maal zooveel als Engeland) dat zelfs de Europeesche oorlogen door Indië liet betalen.

En als dus in Eng. Indië nood wordt geleden is dit niet te wijten aan de uitbuiting van 'tmoederland. In Ned. Indië wel.

Daar ligt het groote verschil.

(Zie vervolg Bijvoegsel.)

Wat ligt nu voor de hand, dat geschieden zou in het tijdperk van verval, dat nu volgde?

— Dat de schoone maar moeilijk te bewandelen weg van Vondel werd verlaten voor het gemakkelijk te volgen paadje van Cats.

Dat de goede kunstenaars en dichters zouden verdwijnen — met Poot en een paar anderen als zwakke volgelingen tot laatsten — en dat de slechte kunstenaars en rijmelaars zouden komen in drommen en bezit nemen van het dichtersland, overal bordjes „verboden toegang” hangende — terwijl Pels en Feitama als boschwachters fungeerden.

Zoo zien we uit Cats opbloeien (het bloeien wèl) een gansche groep dichterlingen — die deden als hij, zonder de virtuositeit te bezitten, die hem kenmerkte.

BIJVOEGSEL

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD

van DONDERDAG 28 APRIL 1904.

Lees eens „Inkrimping onzer koloniën” door H. van Kol, bldz. 2.

„Terwijl in 1903 de bijdragen van het moederland aan de koloniën voor het onterfde Spanje nog 2,0 millioen francs bedroegen, voor Italië 5,0 voor Portugal 5,3 voor Duitsland 34,2 voor Engeland 103,6 en voor Frankrijk zelfs 140,9 millioen francs dacht de Nederlandsche regeering al heel wat te doen door jaarlijks (kosten van het Departement van Koloniën) hoogstens $\frac{1}{2}$ millioen francs uit te geven”, enz.

J.

Kort antwoord aan $\wedge \wedge$.

Waarde Heeren, het was niet noodig geweest op de kwestie of Kant al dan niet op een sophisme zijn stelsel opbouwt, terug te komen, hierover zijn wij het eens. Den meer helderen blik van Aristoteles en de Scholastieken ben ik echter zoo vrij in twijfel te trekken, het lijkt mij namelijk zeer eigenaardig een waarheid te gaan onderzoeken waarvan het bestaan zelf, volstrekt niet boven allen twijfel is verheven. En dat is het voor mij nog steeds niet, want waar blijft het bewijs van uwe vooropstelling waarnaar ik in No. 22 zoo dringend heb gevraagd? Zoolang ik dat niet zie ben ik zoo vrij alles in twijfel te trekken wat u op zulke losse gronden opbouwt. Maar al te goed begrijp ik waarom u Aristoteles en volgelingen zoo helder vindt. De reden hiervoor ligt in de partijdigheid van uw onderzoek. A tout prix wilt u brokstukken waarheid opdiepen want de mogelijkheid hiervan is de vooropgezette onbewezen en ongegronde vooropstelling waarvan u uitgaat.

Blijkt dit niet ten duidelijkste uit:

„dan zou men daarmee de mogelijkheid om tot eenige waarheid te komen, hebben afgesneden.”

Een phrase waarmede u mij van de absurditeit van mijn stelsel tracht te overtuigen, vergetend, dat deze conclusie alleen voor U absurd is, en dat alleen omdat uw stokpaardje van absolute-waarheid-brokstukken-opdieperij er door wordt bedreigd in zijn bestaansmogelijkheid, niet in zijn fundamenten want die zijn er niet.

Wat ik er tegen heb dat u „subjectief zeker” zegt voor „waarschijnlijk?” Nu het is nogal een onschuldige liefhebberij, maar erg lastig, u kunt ook wel afspreken voor „stoel” „tafel” te zeggen, maar waar dient het toe, het leidt tot niets als verwarring. U wilt toch niet zeggen dat die woorden hetzelfde beteekenen? Volgens mij is er dit verschil.

Met „subjectieve zekerheid” moet men een ander nooit lastig vallen, dat leidt tot niets en is alleen hopeloos vervelend voor de passieve partij, redelijke waarschijnlijkheidsgronden aan te hooren, daar zal over het algemeen niemand iets tegen hebben mits het onderwerp hem interesseert en hij lust heeft in een bespreking.

Hoe u mij in vijf regels (bldz. 220, 2e kolom regel 4-8 van boven) kunt verwijten: 1e iets aan te nemen en 2e alles voor maya te verklaren door niets aan te nemen is voor mij onbegrijpelijk. Dat het laatste u niet bevalt begrijp ik, de onhoudbaarheid ervan hebt u mij echter evenmin aangetoond als de houdbaarheid van uw vooropzetting.

In No. 19 beweert u: Ten eeuwigen dage blijft ook de som van de hoeken van een $\Delta 180^\circ$. In No. 25, dat bij Euclides: $\Sigma \angle \angle = 180^\circ$ en bij de anderen: $\Sigma \angle \angle \neq 180^\circ$

Nu hebt u mij niet aangetoond dat onze ruimte partout Euclidisch moet zijn, waaruit ik afleid dat u de mogelijkheid van het tegendeel inziet. In verband met het bovenstaande constateer ik dus:

1e dat ik veld gewonnen heb;

2e dat het einde van uw „ten eeuwige dage” reeds is gekomen.

Wat de kwestie $2 + 2$ betreft stel ik allereerst deze vraag:

Wat moet worden gedefinieerd?

1e 2, dit is $1 + 1$

2e 4, dit is $1 + 1 + 1 + 1$

Wat is nu $2 + 2$?

Wel 2 is gedefinieerd als $1 + 1$, d. w. z. wij hebben aan-

genomen, dat $1 + 1$ ten allen tijde zal mogen gesymboliseerd worden door het teeken 2. Uit $4 = 1 + 1 + 1 + 1$ vind ik dus door constitutie:

$$4 = 2 + 2.$$

Is dit nu absolute waarheid of een verdeckte definitie? Ik wil nu 2×2 gaan bepalen, de ervaring leert mij

$$2 \times 2 = 4.$$

Dat deed de ervaring ook met $\Sigma \angle \angle = 180^\circ$, raar ding die ervaring, ben ik niet gerechtigd te zetten

$$2 \times 2 = 4 + 1/x$$

als evengoed berechtigde hypothese? Definieer ik $4 = 2 \times 2$ dan vindt ik op dergelijke wijze:

$$2 + 2 = 4 + 1/x$$

In uw redeeneering over het schoolkind schuilen eenige fouten. U toont n.l. volstrekt niet aan dat het kind uit de begrippen 2 en 4 zonder ervaring kan afleiden $2 + 2 = 4$. Dit is dan ook onmogelijk, voor de verkrijging van het begrip 2 is de ervaring noodig $1 + 1$, voor 4, $1 + 1 + 1 + 1$. In deze twee ervaringen vindt het kind genoeg om door een eenvoudige substitutie te besluiten $4 = 2 + 2$, iets waar het zonder ervaring nooit toe kan komen.

Daar nu $2 \times 2 = 4$ gegrond is op waarneming is dit onderhevig aan fouten en is de homogene associatie niet lijdende aan absolute evidentie.

Waarom of ik 4 niet zou mogen definieeren als 2×2 zie ik niet in, het eene is zoo goed een aanname als het ander, op welke wijze het begrip oorspronkelijk ontstond weten wij toch niet.

FOLRAX.

Iets over proletarische levensbeschouwing.

Het is naar aanleiding van het protest door M. K. aangegevend tegen „de zonderlinge appreciatie van vooral jonge sociaaldemocraten „dat ze in het socialisme zien een levensbeschouwing”, en het daarop gevolgde protest mijnerzijds, dat ik in eenige artikelen wat nader wensch in te gaan op het gerezen verschil in meening. De kwestie lijkt me te belangrijk om er vluchtig overheen te loopen.

Eerst iets in 't algemeen over de artikelen van M. K.

Het was namelijk niet M. K.'s protest alleen, dat me eveneens deed protesteeren, de verwarde motiveering en toelichting heeft ook het hare daartoe bijgedragen.

Eenige losse beweringen over gewichtige vraagstukken neergeschreven waren mij evenwel nog niet voldoende reeds direct nader daarop in te gaan. Eerst moest de schrijver wat meer uit den hoek komen.

Vandaar ook mijn protest en de vorm waarin het gekleed was.

Waarlijk M. K. het was mijn bedoeling ook niet, een logischen boom op te gaan zetten. Ik protesteerde, tevens daarbij eenige punten vooropstellende, waarop ik verwachtte, dat gij nader zoudt ingaan.

Deze verwachting is wel eenigszins teleurgesteld, evenwel voldoende zijt ge er aan tegemoetgekomen om een conclusie te trekken omtrent de meening, die gij er over het socialisme op na houdt, en de kennis waarop gij die meening bouwt.

Met Ts. ben ik het geheel eens, waar hij betoogt, dat het voor de lezers van 't S. W. aangenamer is, stukken onder de oogen te krijgen, die een goed geheel vormen, dan een onsamenhangende aaneenschakeling van weerleggingen van punten, waarover twee tegenstanders, geheel op verschillend standpunt staande, het niet met elkaar eens zijn.

Nu is dit met M. K. en ondergeteekende eveneens het geval, n.l. dat wij op zeer verschillend standpunt staan en wel in dien zin, dat M. K. geen standpunt inneemt, hinkt op twee gedachten.

Nu is deze mijne meening wellicht een gevolg van mijn „gebrek aan wijsgeerig denken.” „Bovendien troebelt het Marxisme het hoofd van een overigens scherpdenkend mensch als (ik).”

Maar toch is mijn bescheiden meening, dat hoewel M. K. daar zoo nu en dan eenige socialistische zienswijzen neer-

schrijft, hij nog te burgerlijk denkt om ze door en door te begrijpen.

Vandaar zijn niet-standpunt. Ik twijfel niet of dat zal wel beter worden. Zijn voelen en willen zijn aan onze zijde, het weten volgt dan ook wel. De aanstaande groote vacante biedt ruime gelegenheid zich wat meer in de geschriften van Marx, Engels en Dietzgen in te werken. Het debat zou ongetwijfeld na dien tijd vruchtbaarder zijn.

Wel vind ik mezelf heel aanmatigend om zoo onzen wijsgeer te durven bestrijden; ik wil dan ook eerlijk bekenen onder het lezen van M.K.'s laatste artikelen oogenblikken te hebben gehad, dat ik ootmoedig verstomd stond over de resultaten, die men met filosofische bespiegelingen kan verkrijgen. Want als men schrijven kan over Dietzgen's werk, zonder er wat van te hebben gelezen, dan blijkt toch wel het groote gemak van een dergelijke beschouwingswijze. Hier is het niet een niet begrijpen van het gelezene dat M.K. zoo doet schrijven, het is volslagen onbekendheid met hetgeen door Dietzgen is gezegd.

Nu is het een feit, hetwelk volstrekt niet zulke onaangename gewaarwordingen bij me opwekt, als M.K. veronderstelt, dat er tijden zijn dat de beweging zich meer in de breedte, dan in de diepte uitbreidt. Willen wij evenwel tot goed gedisciplineerde troepen worden, zoo dient het eene met het andere hand in hand te gaan. Maar daar nu nog niet over.

Ook in de burgerlijke kringen vindt het socialisme meer en meer ingang, dringt meer en meer het besef door dat er aan de bestaande orde van zaken iets hapert. Vooral onder de jongeren, waar de drang naar idealen nog sterk is. Zij zoeken die vergeefs in eigen kring en worden zoodoende naar ons toegedreven. Uit den aard der zaak voelen zij zich meerendeels den eersten tijd aangetrokken tot theoretische studiën, en gelukkig, want ook theoretische strijders hebben wij noodig, toegerust met alle wapenen onzer wetenschap. Evenwel moeten zij zich wachten, die theorie zelve te gaan bestrijden, vóórdat zij zich voldoende daarvan op de hoogte hebben gesteld. Niet dat ik dat wel beweer te zijn, integendeel mocht ik niet slagen in mijne verdediging, men legge dat niet ten laste der theorie, maar zoeke de reden in het feit, dat ik haar nog niet geheel heb kunnen omvatten.

Toch meen ik mijn stem te moeten laten hooren tegen beweringen als door M. K. neergeschreven.

Men leze hier niet uit, dat ik kritiek zou laken. Maar eerst dan, wanneer gij uw denken heb gerevolutionneerd, d. w. z. wanneer ge socialistische kritiek kunt leveren, moest ge dit slechts willen doen. Zij, die komen uit de burgerklasse, noodzakelijk gevangen zijn in de „burgerlijke ideologiën” M.K.'s, zij kunnen, voordat zij zich daaraan hebben onttrokken, slechts burgerlijke kritiek leveren, d. w. z. kritiek van uit het standpunt dat zij juist door hun burgerlijk denken innemen.

Burgerlijke kritiek op de burgerlijke maatschappij heeft haar nut. Zij is een overgangsstadium, het oogenblik dat de oogen opengaan voor de misstanden, die daarin heerschen. Zoo b.v. het werken van Proudhon, e.a. die van burgerlijk standpunt het kapitalisme aanvielen, terwijl ze toch niet goed boven het kapitalisme uit konden zien. Burgerlijke kritiek op het socialisme, dergelijke sisyphusarbeid moest men nu maar aan onze tegenstanders overlaten aan prof. Bolland, Oosterbaan, Treub, e. c.

Van iemand die laatst een stuk over „Moraal” schreef, van hist. mat. standpunt, die van historisch materialisme spreekt of het zoo maar niets is, van het uitdiepen van het hist. mat. door Dietzgen, „loutering van 't Marxisme door Engels en Dietzgen”, van „materialistische wijsbegeerte”, zou men tenminste verwachten dat hij wist wat Engels en Dietzgen hebben geleverd. Edoch, een te stoute verwachting.

Waar gij denkt de levensbeschouwing van Dietzgen (gij weet, dat ik die deel) bij den kop te hebben, M. K. vecht gij tegen molentjes, blijk gevend niets er van te weten, en waar gij het hist. mat. aanroert, en ook werkelijk iets goeds debiteert, beseft gij niet de draagwijdte uwer gezegden en kunt gij ze niet beseffen zoolang gij burgerlijk denkt.

„Orthodoxe Marxist” hoor ik M. K. al uitroepen. Wat ik boven zeide zal ik natuurlijk nader ¹⁾ aantonen.

Het feit evenwel, dat burgerlijke denkers het historisch materialisme en — wilt ge 't zoo noemen — de socialistische filosofie, niet kunnen begrijpen, juist omdat ze burgerlijk denken is geen dogma, niet iets orthodox Marxistisch. Zie prof. Treub, prof. Kernkamp, e. a. die het Marxisme bestrijdende, slechts geven een illustratie van hun wanbegrip.

Prof. Treub is toch een man die heel dicht met zijn ideeën bij ons staat, zal M. K. wellicht beweren, ²⁾ vergetende het groote klasseverschil dat er bestaat tusschen 't inzicht, in de maatschappij en daarmee in verband eveneens in de natuur, van proletariaat en bezittende klassen.

M. K. is gevraagd aan te toonen, dat de „wijsbegeerte” van Gorter e. a. speculatief was. Hij doet dat door een zinnetje van Gorter uit den Nieuwen Tijd te halen (heeft daar alweer „pech”). Hij beweert veel, bewijst niets. Doet geen poging aan te toonen, dat ons bewustzijn niet door ons zijn wordt bepaald enz. Hierop kom ik later terug. Het was mijn doel eenige algemeene opmerkingen te maken, daarna meer in detail af te dalen, iets te zeggen over de socialistische levensbeschouwing, daarbij telkens als het te pas komt, uitlatingen van M. K. beschouwend. We krijgen zoodoende wat meer positieve kritiek.

Ik verzoek dan M. K. aan te wijzen waar de wetenschap ophoudt en de speculatie begint.

Vooraf nog een vraag. Direct antwoorden hoeft niet. M. K. zegt n.l. ... „want men is socialist en nog iets „en dat iets houdt in den kern van onze levensbeschouwing”, dan iets later: „Maar het geheel is samengesteld „uit vele en velerlei deelen, die onderling verschillend, „naast en in innig verband met elkaar bestaan. Het „zoeken van dat verband is het werk van den religieusen, „den denkenden mensch ... „het raadsel ontwarren kan „slechts ieder voor zich en eene oplossing, die gemeen „bezit der menschheid zou kunnen zijn, bestaat niet.”

Wat is bij U, M. K., dat nog iets, de kern uwer levensbeschouwing? (Het zou kunnen zijn dat ge nog steeds zoekende waart, dan verg ik het antwoord ook nog niet). Ge kunt me antwoorden: „Ik zeg het niet, want het is toch subjectief, zoodat gij het niet kunt begrijpen.” Daarmee ben ik niet tevreden. Ik zou het graag willen weten, kan dan tenminste naar den vorm iets van dat mysterieuse „nog iets” van Uwe beschouwing te weten komen, en dan bij mezelf nagaan of ook ik soms lang reeds met iets dergelijks rondwandelen zonder het te beseffen. Maar a propos, hebt ge de eerste vraag beantwoord, ga dan eens kalm zitten, alleen, en vraag uzelve af, heel nuchter, waar heb ik die zienswijze vandaan?

Is ze spontaan komen aanwaaien uit het bovennatuurlijke, of wie weet, waar vandaan, of zou het kunnen zijn, dat ik uit datgene wat ik uit de natuurwetenschap van den samenhang der dingen weet, iets heb gedistilleerd dat mij een levensbeschouwing is, m. a. w. kleven de dingen der wereld met subjectieven, hetzij bovennatuurlijken, hetzij zelf geïmproviseerde lijm aan elkaar, of zou het ook objectieve lijm kunnen zijn.

Ik geef toe, het blijft per slot van rekening lijm, maar de eene lijm plakt beter dan de andere, en technische goed bereide lijm is te verkiezen boven wat men wel eens minder parlementair „jodenlijm” noemt.

Laten we onder al het bewijsmateriaal, te pas of te onpas aangesleept, de kwestie waar het om ging nog eens te voorschijn halen.

M. K. teekent protest aan tegen het feit, dat in 't socialisme een levensbeschouwing wordt gezien. Had hij het woordje „voornamelijk” ingevoegd van mijn kant zou ik dan geen bezwaren hebben geopperd.

Maar „neen” zegt M. K., „al beschouw ik het socialisme in zijn geheel, dus de theorie + beweging, „nergens zijn zelfs elementen voor een nieuwe levensbeschouwing te ontdekken. Want dat „filosofische gedeelte” van het Marxisme maakt geen deel uit der socialistische theorie, noch van het socialisme. Dit is dunkt me het voornaamste deel der kwestie, waarnevens tal van andere zaken, die direct of indirect daarmee samenhangen, dat b.v. het z. g. n. filosofische gedeelte speculatief, d. w. z. het Marxisme niet geheel wetenschappelijk is.

¹⁾ Dit „nader” bedoelt nader te zijn dan het „nader bekijken van mijne zonderlinge levensbeschouwing” door M. K. Ongelukkig genoeg is de eenige zin, dien hij „nader” beziet, niet de gunstige n.l. „dat al het onbegrepenen slechts een gevolg is van leemten in ons weten”. Wel pech! Hetzij door een schrijf- hetzij door een drukfout is „onbegrepenen” gezet waar „onbegrijpelijke”, had moeten staan. Kende M. K. evenwel de socialistische levensbeschouwing, of volgens hem, die van de „orthodoxe Marxisten”, Pannekoek, H. R. Holst, Gorter, Dietzgen (en mij), hij had moeten weten, dat ik dit ermee bedoelde en had tevens ook niet de flater begaan die levensbescherming te laten „vertellen dat al onsweten stukwerk is”.

²⁾ Hij beroept zich immers zelfs op ds. Talma, wat ik ook doe, maar in dien zin, dat het historisch materialisme dan toch zoo'n groote waarheid verkondigt, dat zelfs Talma het gedeeltelijk moet toegeven.

Bij de beantwoording der vraag, wat we tegenwoordig onder het socialisme hebben te verstaan, welke de grenzen zijn, die we hebben te trekken om een groep van geschiedkundige verschijnselen, af te bakenen en die groep te bestempelen met den naam socialisme, moeten wij nagaan de wording en groei van dat complex van gebeurtenissen in hun onderling verband en in dat van 't totale geschiedkundige gebeuren.

Niet alleen dus zoo als die nieuwe fase, het socialisme, wortelt in de economische omstandigheden der tijden, ook in verband met de hogere sferen der maatschappelijke bovenbouw, zooals het zich aansluit aan voorgaande ideologiën, hebben wij het te beschouwen. Want even als de productieverhoudingen ontstaan, groeien en zich wijzigen, evenals door de juridische en politieke vormen een lijn loopt van groei, zoo gaat ook de filosofie, gaat ook de wetenschap den stijgenden weg der evolutie.

Even als iedere productievorm opkomt uit vorige en met zich brengt nieuwe ideologische vormen, zoo zijn ook die ideële dingen voortgekomen uit anderen die hen voorgingen. Overal zien wij de evolutie, op elk gebied. Als zoovele draden zien we ze loopen door de geschiedenis, de lijnen van ontwikkeling, door alle deelen der samenleving. Maar niet onafhankelijk van elkaar, integendeel, in ieder punt hunner groeilijn weer samenhangend met en inwerkend op anderen.

En even als bij een sociale revolutie, de voortschrijdende productie krachten, politieke, staatkundige en juridische banden deden breken plotseling, zoodat het was of ze daar rezen, eensklaps voor de oogen der verbaasde menschheid, terwijl toch de evolutie, de organische ontwikkeling hen had doen groeien uit oudere vormen, zoo schijnt het dat nieuwe wijsgeerige stelsel die de ouden verdringen niet in eenig verband met deze, hun voorgangers staan. En toch iedere filosoof klauterde hooger op de schouders van hen die hem voorgingen, mede gestuurd en gedragen door de voortdringende wetenschap op elk gebied. Ieder filosofisch stelsel, schijnbaar omverwerpend 't voorgaande is toch niets anders dan het kuiken, de leege dop brekend van het voorafgaande stadium zooals de ontwikkeling van graankorrel tot aar, van aar tot korrels, een groei is opzichzelve, en ook niet, daar ze slechts is in verband met al het omringende, met aarde, zon, lucht, regen, wind en warmte, zoo is ook de ontwikkelingsgang van iedere maatschappijvorm hetzij moraal, godsdienst, kunst, slechts zoo in verband met alle vormen der samenleving.

Nemen we b.v. de godsdienst, de groei van fetisch — tot godendienst, de ontwikkeling tot godsdienst, 't Christendom, de evolutie van katholicisme tot Protestantisme en hierin weer van 't orthodoxe tot 't moderne geloof. Evenwel geen opzichzelfstaande groei, slechts in verband met alle vormen der samenleving, met kunst en wetenschap, wijsbegeerte en moraal, staat en recht, productieverhoudingen en productiekrachten.

Wijsgeerige, staatkundige en economische stelsels, zij zijn producten der maatschappelijke omstandigheden, zij bloeien daaruit op, gevat en gevormd door de helderste koppen dier tijden.

Met iedere nieuwe opkomende klasse, groeien bewust of onbewust nieuwe ideeën. voor iedere revolutie, zien we de groote mannen, die in woorden brengen en uitspreken was daar in de massa reeds woelde en giste. Zoo heeft ieder stelsel wel iets persoonlijks, wat bijvoorbeeld de formuleering en eenige bijzaken aangaat, de hoofdtrekken zijn die van den tijd, niet van den persoon. *)

Toen Luther sprak, voelden reeds duizenden met hem, dienzelfden drang zonder dat het hij één van hen nog tot uitdrukking was gekomen. Arnold van Brescia, Huss, de Savonarola, de vroegste voorloopers der Hervorming, zij hadden weinig succes, daar de economische omstandigheden de revolutie in de hoofden der menschen nog niet genoeg hadden voorbereid. De filosofie van Kant, was de zuivere uitdrukking van de moraal en de tegenstrijdige, tweeslachtige ideeënwereld der bourgeoisie. De politieke en economische stelsels der laatste eeuwen zij waren niet zoo zeer het product hunner formuleerder, dan wel dat der opkomende bourgeoisie. Het opkomende kapitaal verlangde vrijheid om zich te ontwikkelen, daarnaast politieke vrijheid, gelijke rechten, vrijheid van wil in de moraal.

Niet een subjectieve levensbeschouwing was de filosofie

*) Dit is M. K. ook vrijwel met mij eens. Waar hij evenwel Marxisme beschouwt in verband met zijn tijd doet hij zulks op een manier, die doet denken aan opzettelijk eenzijdige beschouwing om te komen waar hij zijn wil of aan onkunde.

van Kant, (subjectief in den zin van uitsluitend persoonlijk.) zij was die van een groot deel der bourgeoisie, niet een subjectieve levensbeschouwing was die van Luther, zij was die van de ontluikende derde stand.

Wanneer men onderzoekt het kapitalisme, dan gaan we dit na tot waar het zich ontwikkeld uit feudale banden. Met de ontwikkeling gaat gepaard de Hervorming, het breken der derde stand met de middeleeuwsche religieuze banden, het zich wegbanen van een nieuwe levensbeschouwing, die wij zeker ook onder 't kapitalisme rekenen.

Deze levensbeschouwing is die uit het eerste stadium van ontwikkeling; later zijn andere gekomen, door de voortdurende groei der productiekrachten, economische verhoudingen en andere maatschappelijke vormen, maar wij rekenen haar tot het kapitalisme, ze is daar onafscheidelijk mede verbonden, ze is een levensbeschouwing, ze is niet subjectief, maar de uitdrukking geweest van het voelen en denken eener opkomende klasse.

Zeker, M. K., ge hebt gelijk als ge zegt: „wat Luthers volgelingen moeten hebben gevoeld, toen ze optrokken om der wereld kond te doen van den ondergang van het oude en te strijden voor den nieuwen tijd, dat gevoelen ook wij.”

Ook wij voelen zulks, gedragen door en eveneens zelf dragende de levensbeschouwing van het opkomende proletariaat, bewust en zeker voortschrijdende en het roepende aan ieder die oogen heeft om te zien en ooren om te hooren: proletariërs aller landen vereenigt U, want zoo zeker als wij bij het gloren van den kim een nieuwen dageraad kunnen voorzien, zoo zeker zal komen de Nieuwe Tijd, de tijd dat uitbuiting en honger, winstbejag en geschacher zullen hebben plaatsgemaakt voor broederlijke samenwerking, omdat het niet is een geheimzinnige macht die de maatschappij stuurt, maar de voortbrenging van ons levensonderhoud die de menschen zelf hun geschiedenis doet maken.

ERWÉ.

SPORT.

UIT LEIDEN:

Njord heeft de eerste voorbereidselen genomen om waardig op den Universiteitswedstrijd te verschijnen.

Evenals andere vereenigingen heeft ook zij haar tegenpoeden, maar een voorloopige vier is nu als volgt in elkander gezet: Van Doorn (boeg), J. A. H. L. Adam, Clifford Cocq van Breugel, Goddard (slag). Over hun roeien is nog weinig te zeggen. Zij hebben een bekwame leider gevonden in Mr. Grivel, die reeds eenige tijd de vier coacht. De jonge ploegen zijn van 't jaar veel belovend. Onder hen heerscht groote bedrijvigheid, en het zal geen moeite kosten een jonge acht in elkaar te zetten van niet al te slecht allooi.

N. R.

VARSAITY.

Baanlengte vastgesteld op 3000 M.; datum blijft 5 Juni.

UIT DE STUDENTENPERS.

Minerva. Zij bevat dezen keer o.a. een vervolg op een reeks artikel, voor de Paaschvacantie begonnen over de Hooger Onderwijswet, waarop echter, omdat deze reeds hierin uitvoerig besproken wordt, nu niet verder ingegaan zal worden.

Dan, onder den titel „Brieven uit de provincië” in zeer gesoigneerde taal een klacht over de tegenwoordige toestand van de Minerva, over de weinige stukken die er ingezonden worden. Wel veel daarvan is ook op ons weekblad toepasselijk, met zijn groote overvloed van polemiek (hoe interessant misschien op zichzelf) en gebrek aan litteraire stukken en vroolijke schetjes:

Confrères, in ernst wat hebt ge me ditmaal een dunne aflevering gezonden: 't is weer de oude fout: niemand durft weer kopy te sturen, enkelen niet te na gesproken, die zonder redacteuren te zijn toch zich de moeite geven, wat hun belangwekkend voorkomt in te zenden, maar, helaas, het zijn er zooveinig, die de kolommen helpen vullen. Waar dit aan ligt? Aan gebrek aan belangstelling of aan valsche schaamte wellicht? of is het totaal gemis aan stijl, chronisch gebrek aan ideeën of een houderige fantasie, die een ieder weerhoudt om neer te schrijven, wat hij denkt, wat hij wil? 't zou toch wel een wonder zijn, als in onze studentenwereld niets gebeurde, als er geen meeningen waren, het verkon-

digen waard of plannen, denkbeelden, die verdienden, dat ook anderen ze kennen: mij dacht, dat er immer aanleiding te over was de pen op te nemen. En als kroniek, kritiek of polemieek geen genade vinden in den algemeenen smaak, waarom zendt men dan in 's hemelsnaam geen belletrie in? Is het luiheid of een misplaatst dédain?

Laat een ieder toch mee helpen, dat het een werkelijk studentenorgaan blijve. Geen positieve fouten kleven ons weekblad aan; gebrek aan belangstelling is de heele kwaal.

Propria Cures is weer verschenen; weinig valt er over te zeggen; alleen, dat hij uitgebreide relaties schijnt te hebben, daar ze zelfs een Hongaarsche correspondent zoekt; en dat de persoverzichtschrjver in 't geheel niet weet hoe hij verzen behoort te kritiseeren.

Vox Studiosorum houdt nog vacantie.

Eltheto nog niet ontvangen.

D.

STEUNPENNING VOOR DE UITGESLOTEN
DIAMANTBEWERKERS.

H. T. K. f 18,—; A. C. d. J. f 5,—; J. A. P. f 2,—;
totaal f 25,—.

A G E N D A.

DEN HAAG.

Zaterdag 30 April. Fransche Opera: „Louise”; 8 uur.

Zondag 1 Mei. Gebouw voor K. en W. Amstelsch tooneel-
gezelschap: „Mijn hartedief”; 8 uur.

Maandag 2 Mei. Fransche Opera: „Clôture”; 8 uur.

ROTTERDAM.

Vrijdag 29 April. Grootte Schouwburg: „Trekvogels”; 8 u.

Zaterdag 30 April. Tivoli-Schouw. Haarlemsch tooneel:
„Taptoe”; 8 uur.

ADVERTENTIEN.

RIJSWIJK bij DEN HAAG.
Zondag 1 Mei Opening

van het nieuw gebouwde, geheel naar de eischen des tijds ingerichte

Café-Restaurant „Leeuwendaal”,

Hotel met **Uitspanning, Veranda's** en **Tuin**, fraai gelegen aan den **Haagweg**, onmiddellijk bij de halte van den **Stoomtram**; **overdekte bergplaats** voor **Rijwielen**. **Restauratie-, Billard- en Tooneelzaal, Kegelbanen** met **Concourskamer**. Afzonderlijke ingang tot de bovenzalen, waar **Ontvangsalon, Eet- en Tooneelzaal** naar de eischen zijn ingericht voor **Bruiloften, Partijen** en **Feestmaaltijden**.

Aanbevelend,

G. M. VAN DE SEIJP Hzn., Cuisinier.

Ter overname aangeboden: een exemplaar van de

**Bloemlezing uit de Delftsche
Studenten-Almanakken van 1851-1875.**

Adres Bureau van dit Blad.

Boekbinderij en Cartonnagefabriek
A. C. VAN BOKHOVEN,
TROMPETSTRAAT, Hoek Vrouwenrecht,
(achter de Nieuwe Kerk.)

Goedkoop en degelijk adres voor het **binden van
Studieboeken, luxe banden** enz.

DOOZEN worden vervaardigd voor alle doeleinden.
Portefeuilles in iedere maat, tot form. 100 × 150 cM.
Goedkoop, sterk en sierlijk.

Restaurant des Indes,
CONRADKADE 57,
wordt 1 Mei **VERPLAATST** naar
Prins Hendrikplein 4.
Volledige Rijsttafel en Hollandsche tafel.

REPETEEREN:

Wiskunde en Mechanica.

A. W. KLOOS, CIV. ING.
Van Leeuwenhoeksingel 38.

IJ. VAN WOERDEN,
Choorstraat 11. — Telefoon 203.
Prima versche
KIEVITS EIEREN,
15 cents per stuk.

„SPORTKRONIEK”

Weekblad voor Sport.

Verschijnt Donderdags.

Abonnementsprijs f 4.— per jaar (bij vooruitbetaling).

Uitgever:

J. WALTMAN JR. - DELFT.

Café-Restaurant HOTEL CENTRAL.

Levering van Déjeuners, Dinners, Soupers, Koude en Warme Schotels.

Uitstekende gelegenheid om te Dineeren ook bij abonnement.

Verschillende appartementen voor Vergaderingen.

Pilsener Urquell. Franziskaner Leistbräu.

G. M. VAN DE SEIJP Hz., Cuisinier.